
**KRAJINNÝ RÁZ V TYPOLOGII ZNALECKÝCH POSUDKŮ FORENZNÍ
EKOTECHNIKY: LES A DŘEVINY**

**LANDSCAPE CHARACTER IN THE EXPERT OPINIONS TYPOLOGY OF
FORENSIC ECOTECHNIQUE: FOREST AND TREES**

Markéta Honzová⁶⁷

ABSTRAKT:

Príspevek se zabývá problematikou krajinného rázu v rámci typologie znaleckých posudků Forenzní ekotechniky: les a dřeviny. Znalecké posudky týkající se krajinného rázu jsou tříděny na základě charakteru zadání, přičemž určující je míra složitosti obsahu otázek zadavatele a obory znalecké činnosti. Uvedení příkladů jednotlivých typů znaleckých posudků spolu s rozбором náročnosti a postupu řešení umožní jejich postupnou standardizaci představující prostředek vedoucí ke zvýšení exaktnosti relevantních znaleckých posudků.

ABSTRACT:

The paper deals with the issue of landscape character within the expert opinions typology of Forensic ecotechnique: forest and trees. Expert opinions regarding landscape character are classified according to the character of task. There is determining the degree of content complexity of questions of the contracting authority and discipline of expert activities. Examples of particular types of expert opinions together with analysis of difficulty and solution procedure enable their gradual standardisation which represents an instrument to increase exactness of relevant expert opinions.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Forenzní ekotechnika: les a dřeviny, typologie znaleckých posudků, standardizace, krajinný ráz

KEYWORDS:

Forensic ecotechnique: forest and trees, expert opinions typology, standardisation, landscape character

1 ÚVOD

Typologie je vědecká metoda založená na rozčlenění vybraných jevů a jejich seskupování pomocí zobecněného modelu nebo typu, resp. dle podobných znaků. V předmětu Forenzní ekotechnika: les a dřeviny (FEld) vychází použití výrazu typologie z této jeho obecné definice.

Príspevek se zabývá problematikou krajinného rázu v rámci typologie znaleckých posudků FEld. Dle zákonné formulace se případné znalecké posudky v souvislosti s ochranou krajinného rázu mohou týkat lokalit, kde lze nalézt zvláště chráněná území, významné krajinné prvky, kulturní dominanty, harmonické měřítko a vztahy s okolím. V právním prostředí České republiky dosud nebyl schválen metodický postup pro hodnocení krajinného rázu, důsledkem toho je značná nejednotnost v hodnocení a jeho obtížná přezkoumatelnost.

⁶⁷⁾ Honzová, Markéta, Ing. et Ing. – 1. autor, Vysoké učení technické v Brně, Ústav soudního inženýrství, Údolní 244/53, 602 00 Brno, +420 604 444 637, marketa.honzova@usi.vutbr.cz

Jedním z prostředků pro eliminaci subjektivních přístupů ve znalecké činnosti je právě třídění umožňující postupnou standardizaci jednotlivých typů znaleckých posudků [1].

2 TYPOLOGIE ZNALECKÝCH POSUDKŮ

Typologie znaleckých posudků v relevantních oborech znalecké činnosti náleží do systémové analýzy a představuje součást subsystému 2 ve „Strukturovaném schéma hlavních subsystémů a posloupnost přenosu informací v předmětu FEld“ [1]. V rámci FEld jsou znalecké posudky tříděny podle vybraných jevů a podobných znaků do jednotlivých typů znaleckých posudků (TZP) a souborů typů znaleckých posudků (STZP). Označení jednotlivých TZP vychází jednak ze stávajících oborů znalecké činnosti tak, jak jsou obsaženy v současném číselníku Ministerstva spravedlnosti [2] a dále z charakteru zadání. Pro zařazení do TZP jsou určující otázky zadavatele posudku. Vylišena jsou zadání jednoduchá (JE), středně složitá (SS) až složitá (SL), přičemž pro zadání středně složitá až složitá musí znalci disponovat minimálně dvěma obory znalecké činnosti. Na základě provedené typologie lze nyní jednotlivým zadáním znaleckých posudků přiřadit konkrétní TZP a následně příslušný standard pro postup řešení.

Problematika krajinného rázu náleží zejména do oboru znalecké činnosti Ochrana přírody, v souvislosti s interdisciplinárními vztahy mezi jednotlivými obory se však může částečně dotýkat i dalších oborů jako např. Zemědělství, odvětví různá – krajinná ekologie nebo Lesní hospodářství. Následující tabulka uvádí typy znaleckých posudků relevantních oborů ve vztahu k FEld, které mohou souviset s problematikou krajinného rázu z pohledu zmiňované typologie.

Tab. 1 – Soubory typů znaleckých posudků s jednotlivými konkrétními typy, jež se mohou dotýkat problematiky krajinného rázu (upraveno dle [1] a [3])

Tab. 1 – Files of types of expert opinions with specific types, which may refer to the issue of landscape character (modified according to [1] a [3])

SOUBOR TYPŮ ZNALECKÝCH POSUDKŮ (STZP)	TYP ZNALECKÉHO POSUDKU (TZP)
zadání jednoduchá (JE)	1E
zadání středně složitá (SS)	2EB, 2LEB, 2EO
zadání složitá (SL)	3LE, 3LEO, 3EBO, 3LEBO

Legenda:

- L Znalecký obor Lesní hospodářství; odvětví Dříví, těžba; Myslivost
- E Znalecký obor Ochrana přírody
- B Znalecký obor Bezpečnost práce v lesním hospodářství
- O Znalecký obor Ekonomika: odvětví: Ceny a odhady; specializace: Oceňování lesních pozemků, porostů, dřevin a škod na nich

3 KRAJINNÝ RÁZ V TYPOLOGII ZNALECKÝCH POSUDKŮ

Ve znaleckých posudcích může být zhodnocen krajinný ráz a jeho složky jako významné krajinné prvky, zvláště chráněná území, kulturní dominanty v krajině a harmonické měřítko a vztahy v krajině. Z judikátů Nejvyššího správního soudu vyplývá, že otázka, zda realizace

stavby či stavební úpravy nebo otázka vlivu určité činnosti (např. kácení dřevin) je sto snížit nebo změnit krajinný ráz je otázkou právní a znalci její řešení nepřísluší.

Znalec se může zabývat skutkovými aspekty krajinného rázu – tedy tím, co tvoří přírodní, kulturní a historickou charakteristiku místa, jaké jsou zde významné krajinné prvky, případně kulturní dominanty, případně jaké konkrétní aspekty staveb jsou určující pro zachování harmonického měřítka a harmonických vztahů v krajině [4]. Posouzení míry a kvality zásahu do krajinného rázu je však v kompetenci příslušných správních orgánů či soudů.

3.1 Praktické příklady posudků dle TZP

Na základě anonymizovaných znaleckých posudků byl vytvořen přehled příkladů možných zadání znaleckých posudků pro jednotlivé TZP, resp. STZP. Tyto příklady znaleckých problémů vychází jednak ze studia uveřejněných soudních rozhodnutí, jednak z informací získaných od znalců a znaleckých ústavů s ohledem na znalecký slib.

STZP – JE

1E

- identifikace významných krajinných prvků v daném území
- určení kulturních dominant daného místa/oblasti

STZP – SS

2EB

- vylišení stromových jedinců tvořících přírodních hodnotu daného místa/oblasti + posouzení jejich stavu z hlediska potenciálního ohrožení zdraví a bezpečnosti osob a nemovitostí

2LEB

- rekonstrukce aleje – dendrologické a kvalitativní posouzení, její význam pro krajinný ráz

2EO

- stromoví jedinci mimo les poškození stavbou: funkce jako významný krajinný prvek + vyčíslení škody
- pokácení aleje podél cesty jakožto přírodní charakteristiky oblasti + cena ve smyslu náhrady

STZP – SL

3LE

- posouzení krajinného rázu daného dotčeného území
- návrh variantních řešení trasování biokoridoru s ohledem na jeho funkčnost a životaschopnost

3LEO

- poškození lesních porostů + jejich role ve spoluutváření krajinného rázu
- výsadba nepůvodních druhů dřevin – hodnocení působení v rámci krajinné scény

3EBO

- nepovolené vykácení doprovodných dřevin podél vodního toku, existence rizika pro zdraví a bezpečnost osob, funkce jako součást krajinného rázu + vyčíslení škody

3LEBO

- identifikace a posouzení stavu kulturních a přírodních hodnot krajinného rázu + ocenění
- analýza stavu pohledových os v krajině - porovnání současného stavu se situací před sto lety

3.2 Podklady pro hodnocení krajinného rázu

Podklady využitelné při hodnocení krajinného rázu lze rozdělit do dvou skupin dle jejich důležitosti. Stejně jako při práci na jiných znaleckých posudcích je vždy velice významné místní šetření (terénní průzkum). Jako základní podklady jsou označovány ty, bez kterých se v hodnocení krajinného rázu nelze obejít, a neměly by být opomenuty. Doplnkové podklady slouží jako upřesňující materiál pro lepší představu o jednotlivých charakteristikách daného území. Seznam vychází z doporučení autorů: Míchala a kol. [5], Vorla a kol. [6], Bukáčka a Matějky [7] a Flekalové [8].

Základní podklady:

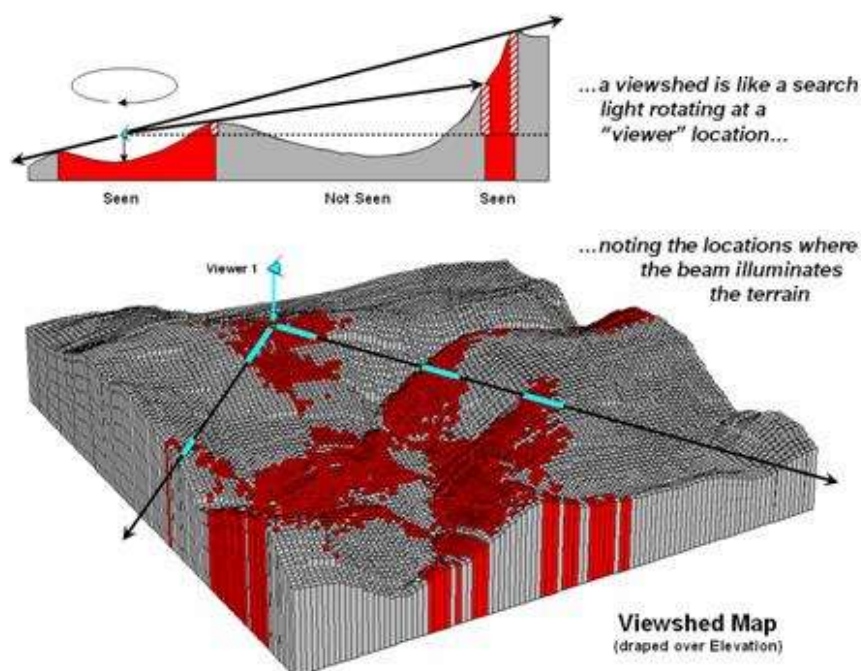
- Základní mapa ČR vhodného měřítka 1:50 000 – 1:100 000 (slouží jako přehledná mapa)
- Základní mapa ČR měřítka 1:25 000 (obsah mapy vyjadřuje základní charakteristiky území)
- Letecké snímky řešeného území
- Přehledová mapa krajinářského hodnocení okresů obsahující účelové krajinné typy a textová zpráva k těmto mapám
- Geomorfologické členění území, výškopis území, hypsometrická mapa, tvary reliéfu (není-li přístupný podrobnější materiál, lze použít: Demek a kol. Zeměpisný lexikon. Praha: Academia, 1987)
- Geologická a pedologická mapa
- Klimatické charakteristiky – jsou-li relevantní pro charakter krajiny
- Mapa potenciální vegetace
- Biogeografické členění ČR
- Stanovištní průzkum (znalost ekologických vlastností)
- Literární a kartografické podklady o historickém vývoji území
- Základní charakteristika aktuální vegetace a využití území
- Základní charakteristika osídlení (urbanizovaná plocha – sídla a jejich bezprostřední okolí, dopravní síť)
- Základní charakteristika významných projevů vodních prvků (vodní nádrže, jezera, údolní nivy, zaříznutá údolí, bažiny apod.)
- Územně plánovací dokumentace daného území - schválená i rozpracovaná, včetně průzkumů a rozborů (archivuje pořizovatel)
- Plány péče o ZCHÚ
- Přírodní parky vyhlášené i navrhované
- Vymezené ÚSES - regionální a nadregionální ÚSES, lokální ÚSES včetně vstupního ochrannářského mapování krajiny a návrhů významných krajinných prvků k registraci
- Památkové zóny krajinné, sídelní a archeologické, a to vyhlášené i navrhované
- Státní archeologický seznam s mapovým znázorněním archeologických nalezišť
- Podklady státní památkové péče o objektech kulturního dědictví místního významu (oficiálně nechráněných)

Podklady doplňkové:

- Analýza fotopanorammat
- Řezy terénem
- Diagramy viditelnosti
- Mapování krajiny z hlediska ochrany přírody
- Regionální monografie
- Hodnocení kulturní struktury – typy sídel, národní hranice před 2. sv. válkou, historické hranice, historické autonomní oblasti, typy lidové architektury, lokalizace sídel a hodnocení dle velikosti, památná a duchovní místa, unikátní krajinářské kompozice
- Historický vývoj území v mapách vojenských mapování a Stablního katastru
- Rekreační využití území – turistické trasy, vyhlídková místa, naučné stezky, cyklotrasy, rekreační objekty a areály
- Socioekonomické aspekty, které souvisí s krajinným rázem a nějak se v jeho výrazu odráží
- Jiné podklady

3.3 Specifika technických prostředků řešení

Při řešení znaleckých posudků týkajících se problematiky krajinného rázu lze zaznamenat zvýšenou frekvenci využití prvku 7.8 (specializované služby – geoinformační systémy GIS) subsystému 7 „Strukturovaného schéma hlavních subsystémů a posloupnost přenosu informací v předmětu FELd“. Geoinformační systémy (GIS) obsahují nástroje, které mohou při vhodné aplikaci doplnit proces hodnocení krajinného rázu a přispět k zefektivnění a zkvalitnění posuzování prostorových vztahů a vizuálních charakteristik krajiny. V současné době je běžně používána analýza viditelnosti. Pomocí speciálních modelů je možné analyzovat také pohledovou exponovanost, vizuální citlivost krajiny a ochranná pásma pohledových horizontů [9].

Obr. 1 – Analýza viditelnosti [10]

Fig. 1 – Visibility analysis [10]

4 ZÁVĚR

V rámci příspěvku jsou znalecké posudky související s krajinným rázem zařazeny do typologie znaleckých posudků FELd v relevantních oborech znalecké činnosti. Znalcům přísluší řešení skutkových aspektů krajinného rázu a na základě anonymizovaných znaleckých posudků byl vytvořen přehled možných příkladů otázek zadavatele posudků dle TZP. Hodnocení krajinného rázu má svá specifika, proto je důležité věnovat zvýšenou pozornost opatření potřebných podkladů a využití nástrojů GIS, jakožto vhodných technických prostředků řešení. Rozbor problematiky krajinného rázu v TZP, resp. STZP umožní jejich postupnou standardizaci představující prostředek ke zvýšení exaktnosti relevantních znaleckých posudků.

5 LITERATURA

- [1] ALEXANDR, Pavel a kolektiv: *Forezní ekotechnika: les a dřeviny*. Brno: Akademické vydavatelství CERM s.r.o., 2010. 626 s. ISBN: 978-80-7204-681-2.
- [2] Směrnice ministerstva spravedlnosti ČSR ze dne 15. února 1973, č. j. 10/73, o organizaci, řízení a kontrole znalecké a tlumočnické činnosti.
- [3] HOLUŠOVÁ, Kateřina: *Standardizace a harmonizace znalecké metodiky pro potřeby Forezní ekotechniky: les a dřeviny*. [Disertační práce] Brno: Vysoké učení technické v Brně. Ústav soudního inženýrství, 2012. 185 s. Vedoucí disertační práce doc. Ing. Pavel Alexandr, CSc.
- [4] rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 5. 11: 2008, č. j. 1 As 59/2008 – 77 a jeho právní věta, www.nssoud.cz
- [5] MÍCHAL, Igor a kolektiv: *Hodnocení krajinného rázu a jeho uplatňování ve veřejné správě*. Metodické doporučení. Praha: AOPK ČR, 1999. 41 s.
- [6] VOREL, Ivan a kolektiv: *Metodický postup posouzení vlivu navrhované stavby, činnosti nebo změny využití území na krajinný ráz*. Praha: ČVUT, 2004 a 2006. 22 s. ISBN 80-903206-3-5.
- [7] BUKÁČEK, Roman, MATĚJKA, Petr: *Hodnocení krajinného rázu*. In *Péče o krajinný ráz – cíle a metody*. Ed. I. Vorel, P. Sklenička. Praha: ČVUT, 1999. ISBN 80-01-01979-9.
- [8] FLEKALOVÁ, Markéta: *Studijní pomůcka k problematice hodnocení krajinného rázu*. Výstup z grantového projektu FRVŠ č. 2185/2006 "Problematika lokálního krajinného rázu mikroregionu Hustopečsko a její zprostředkování studentům".
- [9] HONZOVÁ, Markéta: *Možnosti objektivizace hodnocení krajinného rázu*. In *Sborník anotací konference JUFOS 2012 a CD s plným zněním příspěvků*. Brno: 2012. s. 1-5. ISBN: 978-80-214-4485-0.
- [10] BERRY, Joseph K. *Beyond Mapping III*. Dostupné z WWW: <http://www.innovativegis.com/basis/mapanalysis/topic15/topic15.htm>